

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถ ที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมาถึง การศึกษาที่เป็นไปในแนวทาง ที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองของ ประเทศจะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) โดยเฉพาะภาษาไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมหนึ่ง ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติ และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างคนไทยทั้งชาติให้มีความ เข้าใจตรงกัน อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการเสาะแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาความรู้ ความคิดได้เป็นอย่างดี (สุจริต เพียรชอบ, 2531)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2529) ได้ทรงกล่าวถึง ความสำคัญของภาษาไทยไว้ในวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตว่า

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือแสดงความรู้ ความคิด และวัฒนธรรมไทย เป็นเครื่องแสดง ความเป็นชาติเก่าแก่ มีการสืบทอดความเจริญจากบรรพบุรุษเป็นระยะเวลาอันยาวนาน คนไทยใช้ภาษาพูด และเขียนข้อความสำคัญได้ทุกโอกาส ภาษาไทยมีวิวัฒนาการของ วิธีการเขียนไม่น้อยกว่า 700 ปี ดั้งมีหลักฐานการใช้ภาษาไทยบันทึกข้อความใน หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชและวรรณคดีไทยสมัยต่าง ๆ ข้อเขียนเหล่านี้ ได้แสดงถึงความรุ่งเรืองของชาติ บันทึกความเป็นไปในสังคมไทย แนวความคิด ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีและวิชาความรู้ต่าง ๆ ของปู่ ย่า ตา ยายที่สืบทอดต่อกันมา ซึ่งจะเป็รากฐานความรู้สำหรับการพัฒนาบ้านเมืองไทยสืบต่อไป...ภาษาไทย

มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคมไทย กล่าวคือ ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างคนในสังคม ภาษาช่วยถ่ายทอดความรู้ ความคิดและช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนในชาติและระหว่างชาติ นอกจากนี้ภาษายังเป็นเครื่องแสดงถึงสถานะทางสังคม บุคคลผู้มีความรู้ดีในภาษาของตนและภาษาอื่น ๆ ย่อมจะได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลอื่น และอาจถือเป็นบุคคลชั้นนำของสังคม ในทางการเมืองภาษามีบทบาทสำคัญในการที่จะรวมจิตใจของประชาชนในชาติให้มีความสามัคคี มีความรักชาติ และภูมิใจในชาติของตน ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยในทุกยุคทุกสมัยได้พยายามรณรงค์ให้คนไทยเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะกำเนิดมาในเชื้อชาติใด ท้องถิ่นใด ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนมีความสำนึกในความเป็นไทยนั่นเอง

ปัจจุบันวัฒนธรรมทางภาษาไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เป็นเพราะว่าสังคม สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนเปลี่ยนไป ภาษาไทยจึงย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย กาญจนานาคสกุล ได้ให้สัมภาษณ์ วรรณพร บุญเรือง (2537) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยว่า ภาษาไทยในอนาคตเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในด้านการออกเสียงไม่ชัดเจน การใช้ถ้อยคำ ความหมายไม่ถูกต้อง ไม่ครบความหมาย และใช้ผิดประเภท

ในปีพุทธศักราช 2537 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้จัดโครงการ "ปรีดรงค์วัฒนธรรมไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการรณรงค์เพราะง่ายต่อการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้แก่พวกเขาเหล่านั้น (วรรณพร บุญเรือง, 2537)

ด้วยเหตุดังกล่าวหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความร่วมมือ เพื่อรณรงค์วัฒนธรรมไทยอย่างมากมาย โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รณรงค์ภาษาไทยซึ่งจะ เริ่มตั้งแต่ตัวครูผู้ เป็นต้นแบบแก่นักเรียน โดยนายสุธรรม ปิ่นประเสริฐ

เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (มดิชน, 2536) ได้ขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารแต่ละระดับตั้งแต่โรงเรียนขึ้นไป ให้ดูแลเรื่องการใช้ภาษาไทยของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยให้นำมาเป็นการพิจารณาความดีความชอบด้วย นอกจากนี้ก็ยังได้จัดหนังสือและสื่อต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยด้วย

อีกทั้งยังมีหน่วยงานอื่นอีกคือ กรมวิชาการได้ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมการฝึกหัดครูและสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์แห่งชาติได้เห็นชอบให้จัดตั้งสถาบันภาษาไทย เพื่อรณรงค์การใช้ภาษาไทยขึ้นเนื่องจากเห็นว่าการพูด การเขียนภาษาไทยเริ่มจะใช้ไม่ถูกต้องมากขึ้นทุกวัน ตลอดจนเพื่อเป็นการสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะพัฒนาภาษาไทยให้มีการใช้กันอย่างถูกต้อง รวมทั้งส่งเสริมและฟื้นฟูภาษาไทยและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยด้วย ภารกิจหลักของสถาบันภาษาไทยคือ การถ่ายทอดความถูกต้องทางภาษาไทยให้กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ซึ่งขณะนี้โครงการกำลังดำเนินการอยู่ (กุลชาติ กุลกลางตอน, 2536)

หลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญในการรณรงค์การใช้ภาษาไทยเป็นอย่างยิ่งเพราะตระหนักถึงปัญหาการใช้ภาษาไทยของเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญของชาติ ตลอดจนการอนุรักษ์ภาษาไทยให้สืบทอดแก่รุ่นลูกหลานสืบต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในโรงเรียนซึ่งเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็กนั้น ภาษาไทยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดที่จะต้องเป็นตัวถ่ายทอดความรู้ สรรพวิชาสู่เด็กเรียน และนักเรียนก็ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารทั้งครูและนักเรียนด้วยตนเอง ดังนั้นนักเรียนที่ไม่เข้าใจหรือสื่อความหมายไม่ได้ก็จะเป็นอุปสรรคในการเรียนต่อไป

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิชาภาษาไทยในหนังสือคู่มือการสอนเขียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาของ เน้ญศรี กัณฑา (2535) ว่าวิชาภาษาไทยถือได้ว่าเป็นวิชาพื้นฐานชีวิตที่สำคัญของเด็กไทยและคนไทยทั้งชาติ การเรียนรู้เพื่อใช้ภาษาให้ได้ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ทุกระดับ ความตระหนักในบทบาทความสำคัญของภาษาไทยจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่สุดในการจัดการศึกษาของชาติ

นโยบายการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) ได้กำหนดความสำคัญของภาษาไทยว่าส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไป มีความรู้ความสามารถในการใช้

ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิด อาศัยความรู้ และเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ ทั้งนี้ได้กำหนดเนื้อหาสาระและ กระบวนการเรียนการสอน แนวทางหนึ่งของการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามนโยบาย ชำรงต้นไว้ดังนี้ "จัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรทุกระดับ โดยให้ความสำคัญแก่ภาษาไทย ให้มีการวิจัย และพัฒนาวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอนภาษาไทย" จึงจะเห็นได้ว่า รัฐตระหนักเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมภาษาไทย เป็นอย่างยิ่ง โดยจัดการศึกษาและส่งเสริมสิ่งเหล่านี้ตั้งแต่เยาว์วัย โดยเฉพาะในระดับ ประถมศึกษากฎหมายกำหนดให้สถานศึกษาของรัฐและท้องถิ่น จะต้องจัดการศึกษามาตรับคั้ง เป็นบริการแบบให้เปล่า และตามหลักการและความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, ม.ป.ป.) รัฐมุ่งที่จะวางรากฐานให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษามีความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน ให้สามารถคงการอ่านออก เขียนได้ อีกทั้งจัดการศึกษามาตรับคั้งให้ทั่วถึง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มทักษะ ภาษาไทยเป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงเพื่อมุ่งคุณภาพของตัวผู้เรียนมากที่สุด มีการปรับปรุงทั้งตัว หลักสูตร เพื่อให้ชัดเจนในการนำไปปฏิบัติโดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนชัดเจน ในเนื้อหาและกิจกรรม ด้านการจัดการหรือการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในการวัดผลและประเมินผลเน้นการใช้ข้อทดสอบ โดยการเขียนตอบมากขึ้น (สำนักงาน ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, ม.ป.ป.) ทั้งนี้หลักสูตรได้กำหนดความมุ่งหวังที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียนในกลุ่มทักษะภาษาไทย ดังนี้

1. ใช้ภาษาสื่อความได้ ให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เห็นคุณค่าและความงามของภาษาไทย
3. มีนิสัยรักการอ่าน

ซึ่งคู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระบุ จุดประสงค์หลักไว้ว่าจะให้วิชาภาษาไทยเป็นเครื่องมือแก่ผู้เรียนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ

ในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมีความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน ครู และนักเรียนควรตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ครูต้องจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนจะต้องเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และช่วยกันอนุรักษ์ภาษาไทยไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

จากรายงานการประเมินความก้าวหน้าคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศปีการศึกษา 2532 โดยกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) (2531) ได้สรุปผลการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตั้งแต่ปี 2527 - 2532 โดยจำแนกเป็นรายเขตการศึกษา พบว่า ในกลุ่มวิชาภาษาไทยทุกเขต การศึกษามีผลการประเมินสูงกว่าเกณฑ์เป็นที่น่าพอใจ โดยเขตการศึกษา 13 คือ กรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดถึง ร้อยละ 71.43 ส่วนเขตการศึกษา 2 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดถึงร้อยละ 58.30

เช่นเดียวกับรายงานการประเมินความสามารถทางภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6 ปีการศึกษา 2534 โดยกองวิชาการ สปช. (2536) รายงานผลการประเมินความสามารถสมรรถภาพทางภาษาไทย ของนักเรียนชั้นปีที่ 1 - 6 ตั้งแต่ปี 2523 - 2532 พบว่า เขตการศึกษา 2 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดกว่าทุกเขตในทุกสมรรถภาพ อันได้แก่ การอ่านจับใจความ การฟัง การเขียน การใช้ภาษา การสะกดคำ การเขียนตามคำบอก การเขียนเรียงความ การตัดลายมือ และการพูด

จึงสรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สปช. ในเขตการศึกษา 2 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยต่ำสุดในทุกสมรรถภาพ ซึ่งเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ทั้ง 4 จังหวัดมีลักษณะสภาพที่ใกล้เคียงกัน (สปช., 2526) กล่าวคือ ภูมิประเทศเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ติดต่อกับประเทศสหพันธ์มาเลเซีย สภาพเศรษฐกิจของประชาชนในแถบนี้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง ไร่จางและทำนา แต่ส่วนใหญ่มีฐานะเศรษฐกิจปานกลางถึงยากจน ส่วนสภาพทางสังคมของท้องถิ่นในด้านบริการทั่วไปค่อนข้างสะดวก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมือง นับถือศาสนา

อิสลาม ร้อยละ 71.10 (สำนักงานเขต เขตการศึกษา 2, 2528) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ ในเรื่องความเชื่อถือ การพูด ประเพณี ฯลฯ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับมาเลเซีย เพราะประชาชนทั้งสองประเทศต่างสัญจรไปมาหาสู่กันตามชายแดนไทยและมาเลเซีย

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ จารีตประเพณีในเขตการศึกษานั้นแตกต่างจากชาวไทยในภูมิภาคอื่น เป็นปัญหาทำให้การปกครองทั้งทางด้านพลเรือน และทหารที่เข้ามาบริหารการไม่เข้าใจในศาสนาอิสลาม และไม่คุ้นเคยกับจารีตประเพณีของคนในท้องถิ่นนี้ โดยเฉพาะด้านภาษาทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 2 ประชากรใช้ภาษามลายูท้องถิ่นหรือภาษายาวีในการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่ (ยกเว้นจังหวัดสตูล) ภาษาไทยจึงเป็นภาษาที่สองสำหรับคนในแถบนี้

นอกจากนี้แล้วเด็กในวัยเรียนของโรงเรียนในเขตการศึกษา 2 ต้องเรียนศาสนาอิสลามนอกเวลาเรียนเพิ่มขึ้นจากเวลาเรียนปกติที่บ้าน ทำให้ต้องรับสภาพการเรียนที่ค่อนข้างหนักด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง จึงเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนในแถบนี้คือ ความตกต่ำทางการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนในกลุ่มทักษะภาษาไทย (อมรรัตน์ ไกรสุข, 2536) นอกจากนี้ยังส่งผลให้นักเรียนในเขตการศึกษา 2 มีอัตราการซ้ำชั้นมากขึ้น (มาเรียม นิลพันธ์, 2529)

ประพันธ์ เรืองณรงค์ (2513 อ้างถึงใน ไพโรจน์ สุขวงศ์วิวัฒน์, 2525) กล่าวถึง ปัญหาการสอนภาษาไทยมาตรฐานในท้องถิ่น ที่นักเรียนพูดภาษากลางไม่ถูก เนื่องจากความเคยชินกับภาษาที่ตนเองถนัด ครูผู้สอนมักห้ามนักเรียนพูดภาษาถิ่นในเวลาเรียนหรือพูดกับครู ถึงกระนั้นก็ยังไม่สามารถทำให้นักเรียนใช้ภาษาไทยกลางได้ถูกต้อง นักเรียนยังคงใช้ภาษาถิ่นผสมทั้งในการพูดและการเขียน ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เพราะนักเรียนต้องเรียนภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่สอง ซึ่งแตกต่างจากภาษาที่นักเรียนใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

ปัญหาการศึกษาของนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองของนักเรียนในเขตการศึกษา 2 ดังกล่าวจึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข สาเหตุปัญหาการศึกษาของเด็กเหล่านี้มีความใกล้เคียงกับชนกลุ่มน้อยในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งนักเรียนใช้

ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองเช่นกัน โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (2534) ได้จำแนกปัญหาการศึกษาของนักเรียนชนกลุ่มน้อยดังนี้

1. ปัญหาด้านการสื่อสาร นับเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดคือ เด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โดยปกติจะฟัง และพูดภาษาไทยไม่ได้เลย

2. ปัญหาด้านตัวครูผู้สอน อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ปัญหาสำหรับครูที่พูดภาษาถิ่นของนักเรียนไม่ได้ ก็จะประสบปัญหามากมาย เช่น ครูไม่สามารถสั่ง บอกหรือชี้แจงให้เด็กเข้าใจจุดประสงค์ได้ ครูไม่สามารถสอนให้เป็นตามคู่มือการสอน หรือแผนการสอน กำหนดการสอนได้ เพราะมีปัญหาด้านการสื่อสารและการใช้ภาษาครูต้องปรับกิจกรรมในคู่มือการสอนหรือแผนการสอนใหม่ทั้งหมด เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กด้านภาษาเพื่อการสื่อสาร

2.2 ปัญหาสำหรับครูที่พูดภาษาถิ่นของนักเรียนได้ ครูที่พูดภาษาถิ่นของเด็กได้ไม่ว่าจะเป็นครูในท้องถิ่นนั้นอยู่เอง หรือศึกษาภาษาของเด็กในภายหลังก็ตาม ก็ยังประสบปัญหาในด้านการเรียนการสอนได้ คือ หากครูใช้ภาษาของเด็กเพื่อการสื่อสารมากเกินไปเด็กจะใช้ภาษาไทยไม่ได้หรือได้น้อย เด็กจะไม่พยายามที่จะเข้าใจหรือใช้ภาษาไทย เพราะถือว่าหากสื่อสารกันไม่เข้าใจครูก็จะบอก หรือใช้ภาษาของตนเองบอกให้ทราบ

3. ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โดยเฉพาะชั้นต้น ๆ จะต้องมัลักษณะพิเศษต่างจากโรงเรียนทั่วไป เช่น คู่มือการสอนหรือแบบฝึก สื่อการเรียน เทคนิคการสอน ซึ่งโดยปกติยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดทำขึ้นเป็นการเฉพาะครูต้องชวนชวยแสวงหาหรือประดิษฐ์ขึ้นเองเป็นส่วนใหญ่

4. ปัญหาด้านวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ สภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนชนกลุ่มน้อยมีสภาพวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นกรณีเช่นเดียวกับนักเรียนในเขตการศึกษา โดยเฉพาะด้านศาสนาและความเชื่อบางประการจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาหรือการเรียนการสอน เช่น ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาภาษาไทย และเชื่อว่าการเรียนวิชาภาษาไทยถือว่าเป็นบาป

ดังนั้นแม้วิชาภาษาไทยจะมีความสำคัญเพียงใด การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยก็ยังประสบปัญหาต่าง ๆ ทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยไม่มีประสิทธิภาพ ความบกพร่อง

ในการสอนภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือ การขาดความเอาใจใส่ และความพยายาม ในอันที่จะค้นหาวิธีสอนและการผลิตวัสดุอุปกรณ์ไม่ก้าวหน้า (ม.ล. บุญเหลือ เทพสุวรรณ, 2523)

สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยไม่มีประสิทธิภาพ โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และหนึ่งในองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย คือ การใช้สื่อการสอน (นิลชัฐ มณีไชย, 2534) สปช. ได้ศึกษา (อ้างถึงใน นิลชัฐ มณีไชย, 2534) เพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาในปี 2525 - 2534 พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการในการจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อคุณภาพการศึกษามี 10 ประการ และปัจจัยเหล่านี้ ยังมีตัวแปรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการใช้สื่อการเรียนรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังมีรายงานผลการวิจัย โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อการพัฒนาการศึกษาจังหวัดปัตตานี และยะลา (2525 อ้างถึงใน ไพโรจน์ สุขวงศ์วิวัฒน์, 2525) ซึ่งได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องจากสาเหตุสำคัญอันดับแรก คือ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และอมรรัตน์ ไกรสุข (2536) ได้วิจัยถึง "การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส" พบว่า สื่ออุปกรณ์การสอน ยังไม่เพียงพอ กับความต้องการของครูและสื่อการสอนยังด้อยคุณภาพ เช่น ความชัดเจนรูปแบบสื่อไม่เหมาะสม เป็นต้น

แนวทางแก้ปัญหาหนึ่งที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสสามารถทำได้คือการจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน แต่หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว สื่อการเรียนการสอนโดยทั่วไปที่ผลิตขึ้นนั้นหาเหมาะสมกับลักษณะท้องถิ่นไม่ ดังที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี (2534) ได้กล่าวไว้แล้วว่า สื่อการเรียนการสอนของเด็กที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองนั้น ควรมีลักษณะที่พิเศษจากสื่อการเรียนการสอนทั่วไป เพราะมีความแตกต่างกันในทางด้านภูมิหลัง วัฒนธรรมนั่นเอง ดังมีงานวิจัยของ จิตรา ศรีเจริญ (2532) ศึกษาการเปรียบเทียบการแปลความหมายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่มีวัฒนธรรมภาคเหนือส่วนใหญ่ใช้พื้นฐานทางวัฒนธรรมของตนในการแปลความหมาย ในขณะที่

นักเรียนที่มีวัฒนธรรมภาคใต้จะแปลความหมายตรงตามวัฒนธรรมของภาพ ซึ่งกิดานันท์ มลิทอง (2536) ได้ให้เหตุผลเดียวกันว่า ในการดูภาพหรือมองสิ่งใด ๆ ก็ตาม ผู้ดูแต่ละคนจะแปลความหมายของภาพที่ดูนั้นแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ วราภรณ์ ชลิตตาภรณ์ (2529) ได้ศึกษา "ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของสาระในภาพกับแนวความคิดที่มีต่อการระลึกได้ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3" พบว่า ตำแหน่งที่นักเรียนสามารถระลึกได้ดีที่สุด คือ ตำแหน่งขวาล่าง แต่ทั้งนี้ใช้ได้กับคนที่มีความรู้วัฒนธรรมการอ่านจากซ้ายไปขวาเท่านั้น ซึ่งนักเรียนในเขตการศึกษา 2 ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมซึ่งคุ้นเคยกับการอ่านภาษาอาหรับในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งต้องอ่านจากขวามาซ้าย ดังนั้นตำแหน่งของนักเรียนในเขตการศึกษา 2 น่าจะแตกต่างกันออกไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาสื่อการเรียนการสอนในเขตการศึกษา 2 โดยการจัดงบประมาณ เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้กับโรงเรียนนั้นย่อมเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้องนัก สื่อการเรียนการสอนตลอดจนการใช้สื่อการเรียนการสอนกลุ่มภาษาไทยในเขตนี้ จึงควรมีลักษณะพิเศษจากสื่อการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยที่ใช้กันโดยทั่วไป

การเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายและเป็นไปตามความต้องการนั้น บุคคลที่สำคัญยิ่งในการเรียนรู้คือครู เพราะคุณภาพของนักเรียนย่อมขึ้นอยู่กับการสอนของครู (ธีรชัย ปุระณะ โชติ, 2516) แต่พฤติกรรมการสอนของครูแต่ละคนก็มีรูปแบบความแตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านการใช้สื่อการสอนของครูพบว่า ครูแต่ละคนมีรูปแบบการใช้สื่อการสอนต่างกัน

สุจิตรา แสงหิรัญ (2531) ได้ศึกษา "พฤติกรรมการสอนของครูสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" พบว่า สื่อการสอนที่ครูใช้มาก ได้แก่ กระดานดำ หนังสือเรียน และครูให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์เอง สดภาพ ทศวงศ์ (2528) ศึกษาเรื่อง "การใช้สื่อการสอนของอาจารย์ สาขาวิทยาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์" พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ได้รับความรู้และประสบการณ์ทางสื่อการสอน โดยการสังเกตจากการใช้สื่อการสอนของผู้อื่น และฝึกการใช้สื่อการสอนด้วยตนเอง สื่อการสอนที่ใช้มากที่สุดคือ เอกสารและตำรา รองลงมาเป็นเครื่องฉายสไลด์

และอุปกรณ์ทดลอง เหตุผลที่อาจารย์ใช้สื่อการสอน เพราะเห็นว่าช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอน ส่วนสาเหตุที่ไม่ใช้เพราะมีสื่อการสอนไม่เพียงพอ วัลลภ ภูโชติ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ในระดับมัธยมศึกษา" พบว่า ครูประจำวิชาเป็นผู้จัดหาสื่อการสอนและมีการใช้เป็นครั้งคราว โดยจะเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชามากที่สุด ชะโนย สงวนทรัพย์ (2529) ได้ศึกษา "พฤติกรรมการสอนของครูดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี" พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนที่ครูดีเด่นปฏิบัติ ทุกครั้งที่ทำการสอน คือ จัดหาและจัดเตรียมสื่อการสอน เตรียมห้องเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ นอกจากนั้นครูดีเด่นสามารถจัดกิจกรรม โดยใช้วิธีสอนที่หลากหลาย มาบูรณาการกันอย่างเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เช่นเดียวกับการศึกษาการใช้สื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ของครูวิทยาศาสตร์ดีเด่นของนิรมล แสงศรี (2535) พบว่าครูวิทยาศาสตร์เลือกใช้สื่อที่ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน มีการเตรียมการใช้สื่อการสอนล่วงหน้าก่อนสอนจริง ใช้สื่อของจริงมากและมีการประเมินการใช้สื่อการสอนโดยการซักถามนักเรียน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน โดยเฉพาะด้านการใช้สื่อการสอนด้วยเหตุนี้ทำให้ สปช. (ม.ป.ป.) เห็นความสำคัญและเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูภาษาไทยอันส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นจึงได้จัดโครงการประกวดครูภาษาไทยดีเด่น เพื่อที่ต้องการให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูทั่วไปในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง การคัดเลือกครูประถมศึกษาดีเด่นั้นนั้นจะประเมินในทุกกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งจะคัดเลือกจากระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอและระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตามลำดับ โดยสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะแจ้งผลการคัดเลือกไปยัง สปช. เพื่อรับรางวัลจาก สปช. ต่อไป ทั้งนี้เกณฑ์ในการประเมินครูดีเด่นจะใช้เกณฑ์เดียวกันที่ สปช. กำหนดในทุกระดับ

จากข้อมูลข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ครูภาษาไทยดีเด่นเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้สื่อการเรียนการสอนภาษาไทยได้เป็นอย่างดีและสอดคล้องกับวัฒนธรรมในห้องเรียน แตกต่างจากครูทั่วไป รวมทั้งมีแนวคิดความรอบรู้ด้วยการฝึกอบรมและศึกษาด้วยตัวเอง

อยู่เสมอจึงเป็นผู้ที่มีความคิดกว้างไกล ตลอดจนสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วง และเป็นผู้ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ (สรีเพ็ญ เอมละออง, 2530) อันอาจจะเป็นนวัตกรรมการสอน ภาษาไทยก็ได้ จึงสมควรที่จะศึกษาวิธีการการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูภาษาไทยดีเด่น ในเขตการศึกษา 2 ว่าครูภาษาไทยดีเด่นเหล่านั้น ใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างไร ซึ่ง สปช. (ม.ป.ป.) ได้เห็นความสำคัญในบุคลากรดีเด่นที่ได้รับคัดเลือกเหล่านี้ว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ต่อโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยิ่ง เพราะ โรงเรียนจะต้องอาศัยคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์และทักษะของบุคลากรเหล่านี้ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้บรรลุ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสนองต่อนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งเท่ากับว่า ได้อนุรักษ์เอกลักษณ์วัฒนธรรมทางภาษาไทยของชาติให้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้สื่อการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยของครูภาษาไทยดีเด่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 ในด้าน การเลือกสื่อการสอน การเตรียมสื่อการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดเก็บรักษา- สื่อการสอน และการประเมินการใช้สื่อการสอน

คำถามในการวิจัย

ครูภาษาไทยดีเด่นระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 2 ที่ได้รับรางวัลครู ภาษาไทยดีเด่นจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีการใช้สื่อการเรียน- การสอนในด้าน การเลือกสื่อการสอน การเตรียมสื่อการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดเก็บสื่อการสอน และการประเมินการใช้สื่อการสอนเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นครูภาษาไทยดีเด่นที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เพื่อเข้ารับรางวัลครูภาษาไทยดีเด่นจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 (ปัตตานี สตูล ยะลา นราธิวาส) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2537 รวมทั้งสิ้น 16 คน ทั้งนี้เฉพาะครูภาษาไทยดีเด่นที่ยังทำการสอนอยู่ในระดับประถมศึกษา กลุ่มทักษะภาษาไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 เท่านั้น

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่เรียนกลุ่มทักษะภาษาไทยกับครูภาษาไทยดีเด่นในข้อ 1 โดยยังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โดยการสุ่มมาร้อยละ 20 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดในห้องเรียนแต่ละห้อง รวมทั้งสิ้น 106 คน

3. การใช้สื่อการเรียนการสอนจะศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านการเลือกสื่อการสอน การเตรียมสื่อการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดเก็บรักษาสื่อการสอน และการประเมินการใช้สื่อการสอน

4. การสังเกตเทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มทักษะภาษาไทย และพฤติกรรมของครูภาษาไทยดีเด่น และนักเรียนในห้องเรียน 4 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมของห้องเรียน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนภาษาไทย บรรยากาศห้องเรียน พฤติกรรมทั่วไปของนักเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้สื่อสารหรือถ่ายทอดระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย โสตทัศนวัสดุ โสตทัศนอุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน บุคคล และสถานที่

การใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมของครูภาษาไทยดีเด่นในการนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยระดับประถมศึกษา ในกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับกิจกรรมการสอนของครู ในด้านการเลือกสื่อการสอน การเตรียมสื่อการสอน การใช้สื่อการสอน การจัดเก็บสื่อการสอนและการประเมินการใช้สื่อการสอน

การเลือกสื่อการสอน หมายถึง การคัดหรือเจาะจงสื่อการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยที่ครูต้องการใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และความสนใจของผู้เรียน สภาพของสื่อแข็งแรง ทนทาน ใช้สะดวก ประหยัด และเหมาะสมกับเวลา

การเตรียมสื่อการสอน หมายถึง การจัดแจงในด้านตัวผู้สอน สถานที่ ผู้เรียน การใช้สื่อ และการประเมินไว้ให้เรียบร้อยก่อนการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย

การใช้สื่อการสอน หมายถึง การนำสื่อการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยมาใช้ประกอบการสอนตามแผนที่ได้วางไว้ โดยปฏิบัติตามขั้นตอน วิธีการและเวลา ตลอดจนจัดสภาพเพื่อใช้สื่อการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดเก็บรักษาสื่อการสอน หมายถึง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยแล้ว สื่อที่ใช้นั้นได้นำมาจัดเก็บ หมั่นตรวจตรา และการซ่อมบำรุงรักษา

การประเมินการใช้สื่อการสอน หมายถึง กระบวนการที่ครูพิจารณาในการวัดและตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการใช้สื่อ การวางแผนการใช้สื่อ และกระบวนการใช้สื่อในกลุ่มทักษะภาษาไทย

ครูภาษาไทยดีเด่น หมายถึง ผู้ซึ่งปฏิบัติการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 2 ที่ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดให้เป็นครูดีเด่น โดยได้รับรางวัลจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2537

เขตการศึกษา 2 หมายถึง พื้นที่การศึกษาที่แบ่งโดยของกระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการใช้สื่อการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยแก่ครูทั่วไป
2. ส่งผลต่อการปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทย ของนักเรียนในเขตการศึกษา 2